

שנינו במשנה: המוכר לחבירו קנקנים בשרו, מקבל עליו עשר פיטסות למאה.

תאנא: פיטסות נאות ומגופרות, שאינו צריך לקבל עליו כדים שבורים ורעועים ממש ואפילו לא אחד מהם, אלא כדים נאים כשאר כדים, אלא שהם שבורים קצת והגפרית סותמת את השבר, ואפשר להשתמש בהם קצת, אולם אינם מתקיימים הרבה זמן. ומאחר שאינם שבורים ממש, מקבל עליו עשר מתוך מאה.

מתניתין:

המוכר יין לחבירו והחמיץ, אינו חייב

באחריותו המוכר אינו צריך להחזיר לו את כספו, כי בשעה שהוא מכר לו, היה יין, ורק לאחר מכן הוא החמיץ.

ואם ידוע שיינו מחמיץ תמיד הרי זה מקח טעות. (108)

ואם אמר לו המוכר: יין מבושם (109) **אני** צ-א & **מוכר לך,** יין משובח שרגיל להתקיים זמן רב, **חייב להעמיד לו עד עצרת,** שיתקיים עד חג השבועות. שמאז ואילך היין מתקלקל מהחום ואפילו הוא מבושם. (110)

שיקבל עליו אפילו אם יחמיץ היין מחמת סיבה כגון בגלל חום או טלטול וכדומה ולכן הוא דומה לרביית. אבל כאן מדובר שהחמיץ מאליה ואיגלאי מילתא למפרע שלא היה ראוי להתקיים מתחילה ולכן הוי מקח טעות ואין בזה חשש רבית. תוס' ד"ה ואם ושם ד"ה אי.

109. אולי צריך לומר מבוסס בס' מלשון מחייב איניש לבסומי בפוריא דהיינו לשון שכרות. ורצה לומר יין חזק המשכר שמתקיים יותר. רש"ש.

110. הקשו תוס' שהרי המשנה מדברת בקנקנים דלוקח כמבואר בגמרא ואם כן גם אם אמר לו יין מבושם יכול המורד לטעון שהקנקנים גרמו להחמיץ. וכן לרב חייא בר יוסף שסובר שמזלו של בעל היין גורם להחמיץ יכול המוכר לטעון מזלך גרם?

ותירצו שבאמת אם היה מחמיץ אין המוכר חייב באחריותו אלא שהמשנה מדברת לענין לכתחילה שחייב ליתן לו יין שיתקיים עד העצרת. תוס' ד"ה מבושם.

והרמ"ה כתב, שמדובר בקנקנים דמוכר ובאה

והקשה הרמב"ן לשיטתו, אם כן, מדוע כשר יין כושי והרי אינו אדום? ותירץ, ששחור אדום הוא אלא שלקה. ועוד, שכושי אינו שחור גמור.

108. הקשו תוס' מהגמרא בבבא מציעא [סד א] שמותר לאדם לשלם עבור חבית יין ולהתנות עם המוכר שאם יתייקר היין או יחול יהא ברשות הלוקח ואם יחמיץ ישאר ברשות המוכר ואין בזה חשש רבית. ומה החידוש שהרי משנה מפורשת היא כאן שאם ידוע שיינו מחמיץ הרי זה מקח טעות למרות שאם היה מתייקר או הוזל היה ברשות הלוקח ולמה בכלל הוא צריך להתנות שהרי מבואר בגמרא לקמן שבקנקנים דמוכר אפילו שהיה ברשות הלוקח זמן רב ואחר כך החמיץ הרי זה מקח טעות. ואפילו למאן דאמר בגמרא שמזלו של בעל היין גרם, קשה מהגמרא שם שמקשה אים מותר להתנות והלא קרוב לשכר ורחוק להפסד הוא ואסור משום רבית. והרי אם התנה הלוקח שאם יחמיץ יהא ברשות המוכר לא שייך לומר שמזלו גרם ואם כן הוי מקח טעות לכל הדיעות ומה שייך רבית? ותירצו שהגמרא שם מדברת ביין שהיה ידוע שראוי להתקיים ובכל זאת הוא מתנה עם המוכר

אלא בקנקנים דלוקה, שהלוקח העביר את היין לקנקנים שלו, ושם החמיץ, שאז יתכן שהקנקנים שלו גרמו להחמיץ, ולכן אין המוכר חייב באחריותו.⁽¹¹¹⁾ אבל אם היין נשאר בקנקנים דמוכר, אמר ליה הלוקח למוכר: הא חמרך והא קנקנך! שאפילו לאחר זמן רב יכול הלוקח לטעון למוכר שודאי בגלל הקנקנים שלך החמיץ היין, והמקח בטל.⁽¹¹²⁾

והוינן בה: וכי קנקנים דמוכר, מאי הוי? למה יפסיד המוכר? לימא ליה יאמר המוכר ללוקח: לא איבעי לך לשהויי. לא היית צריך להשאיר את היין כל כך הרבה זמן עד

וישן, אם אמר לו המוכר: יין ישן אני מוכר לך, חייב לתת לו יין משל אשתקד משנה שעברה.

ומיושן, אם אמר לו: יין מיושן אני מוכר לך, חייב לתת לו יין משל שלש שנים היינו משנה שלפני אשתקד, שנמצאו שלש שנים יחד עם השנה שעומדים בה.

גמרא:

אמר רבי יוסי ברבי חנינא: לא שנו ברישא של המשנה שהמוכר אינו חייב באחריות יינו

לזמן מרובה, וכי הקונה חטים או פירות מחבירו ולקו אחר זמן מחזירן למוכר ואפילו הן עומדין עדיין בשקו של מוכר? וכן הקונה בהמה מחבירו ולקתה לאחר זמן כלום יחזירנה למוכר. ומה נשתנה דין היין משאר דברים, וכיון שאין עשוי שיתקלקל היין בשינוי העתים כמו בשאר דברים, ולמה יחזירנו למוכר?

ותירץ, קים ליה לרבי יוסי ברבי חנינא כי היין לא ישתנה אלא רק בגלל גריעות הנטיעה, כי אם הוא מנטיעה טובה לעולם יעמוד בטיבו, אלא אם כן אירע בו מקרה שמקלקל אותו כגון נדנוד או שינוי ברזא או ריח רע. וכשהוא משתנה בלא סיבה, הרי הוא מחמת גריעות הנטיעה מתחילתה. תדע, שאין לך דבר שמתישן שנים הרבה וטעמו מוסיף והולך אלא היין, כי שאר הפירות ברוב הזמן מרקיבים ופוחתיין, לפיכך כל שאר הפירות אם נתקלקלו אין חוזרין למוכר מלבד היין.

והרשב"א מבאר, כיון שאמר לו למקפה [כמבואר לקמן] הרי זה כאילו קיבל עליו אחריות להעמיד לו יין יפה שיתקיים כל זמן שהוא משתמש ממנו למקפה, וכמו שאמרו לענין

המשנה להשמיענו שאם אמר לו יין מבושם הרי זה כאילו אמר לו למקפה שיין מבושם דרכו להתקיים עד העצרת.

ועוד כתב, שדוקא כשמכר לו קודם העצרת. אבל אם מכר לו אחר העצרת אינו חייב באחריותו אם נתקלקל לאחר מכן הואיל ובשעת מכירה היה היין מבושם. שאם לא כן לקתה מדת הדין, שאם ימכור לו יום אחד לפני העצרת אינו צריך להתקיים אלא יום אחד, ואם ימכור לו יום אחד אחר העצרת יצטרך להתקיים שנה שלימה.

111. ומכל מקום בסיפא שידוע שיינו מחמיץ אין לומר שכליו של הלוקח גרמו לכך, שאנן סהדי שהמוכר אשם שהיין רגיל להחמיץ. רשב"ם.

112. הרשב"ם מפרש, שהיין והכלים גרמו להחמיץ, משום שמלכתחילה בשעת הבציר כבר היה מקולקל אלא שלא היה ניכר הדבר עד שעת החימוץ.

ובדומה לזה כתב הראב"ד, שהנה תימה גדולה שלעולם יהא באחריות המוכר ואפילו

שיחמיץ! (113)

ומתוצינן: **לא צריבא**, המשנה מדברת, בכגון **דאמר ליה הלוקח למוכר**, שהוא צריך את היין **למקפה**, להשתמש ממנו מעט מעט להטעים את המאכל, ולהכניס אותו לתוך התבשיל. (114)

והוינן בה: **ומאי דוחקיה דרבי יוסי ברבי חנינא**, מה ההכרח שלו **לאוקמא למתניתין**, להעמיד את המשנה דוקא **בקנקנים דלוקח**, ו**דאמר ליה הלוקח למקפה**.

לוקמא, יעמיד את המשנה אפילו **בקנקנים דמוכר**, ו**דלא אמר ליה למקפה**. שאז אפילו בקנקנים דמוכר אינו חייב באחריותו, משום שלא היה ללוקח להשהות את היין עד שיחמיץ!?

ומתוצינן: **אמר רבא: מתניתין קשיתיה**, משום שהיה קשה לו הסיפא של המשנה, **דקתני "אם ידוע שיינו מחמיץ, הרי זה מקח טעות"**.

אמאי הוי מקח טעות? **לימא ליה המוכר ללוקח: אמנם היין שלי דרכו להחמיץ במשך הזמן, אך לא איבעי לך לשהויי**. לא היית צריך לחכות עם היין עד שיחמיץ.

אלא, לאו, שמע מינה, שהמשנה מדברת **דאמר ליה הלוקח למקפה**. ולכן אם ידוע שיינו של המוכר מחמיץ, הוא חייב באחריותו, שהרי הלוקח אמר לו בפירוש שהוא רוצה להשהותו. ואם כן, גם הרישא מדברת כשאמר לו למקפה. ולכן היה צריך רבי יוסי ברבי חנינא להעמיד את הרישא דוקא בקנקנים של הלוקח, שאז יתכן שהקנקנים שלו גרמו ליין להחמיץ.

ופליגא דרב חייא בר יוסף. רבי יוסי ברבי חנינא חולק עם רב חייא בר יוסף, שהוא סובר שהמשנה מדברת אפילו בקנקנים של המוכר, ובכל זאת המוכר אינו חייב באחריותו.

דאמר רב חייא בר יוסף: חמרא, מזולא דמריה גרים. מזלו של בעל היין הוא הגורם שהיין יחמיץ. ולכן אין הלוקח יכול לטעון למוכר שהקנקנים שלך גרמו להחמיץ, אלא שהמזל שלו, שהוא בעל היין, גרם להחמיץ.

שנאמר [חבוק ב ה] **"ואף כי היין בוגד** [כלומר למה היין בוגד באדם ומחמיץ? משום] **גבר יהיר**". בגלל גאותו של האדם, שמרמה את האנשים ומתגאה בדברים שאין לו, לכן היין בוגד בו, שהוא מדה כנגד מדה, שאנשים סבורים שהוא יין ולבסוף הוא חומץ. (115)

יין מבושם ומבושל.

113. שאפילו לרב, הסובר לגבי המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן שהרי זה מקח טעות, זה משום שהולכים אחר הרוב ורוב אנשים קונים שוורים לחרישה ולא לשחיטה. אבל כאן, רוב אנשים קונים יין לשתיה מיד, ולא להשהותו לזמן רב. רשב"ם.

114. כתב רבינו יונה, מסתבר שאם החמיץ תוך הזמן שראוי להשתמש בו בני ביתו, חייב באחריותו אפילו לא אמר לו למקפה, שלגבי אותו הזמן נחשב כאילו אמר למקפה.

115. כך מפרש הרשב"ם. והמהרש"א מוסיף שהרשע נקרא חומץ והצדיק נקרא יין כמו

אמר רב מרי: האי מאן דיהיר, מי שמתגאה, אפילו אינשי ביתיה לא מיקבל. אפילו אשתו מבזה אותו. (116)

שנאמר [שם] "גבר יהיר ולא ינוח".

מאי "ולא ינוח"? שאפילו בנוח שלו, בביתו, הוא אינו מקובל.

אמר רב יהודה אמר רב: כל המתגאה בטלית של תלמיד חכם שלובש בגד שמיוחד לתלמידי חכמים, (117) ואינו תלמיד חכם, אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא. (118)

דכתיב הכא "גבר יהיר ולא ינוח". וכתיב התם "אל נוח קדשך". משמע שלא יבוא בנוח של הקדוש ברוך הוא. (119)

ועוד מבאר, שהקדוש ברוך הוא שונא את המתגאה. וכיון שאין רוח המקום נוחה הימנו, גם רוח הבריות אינה נוחה הימנו, ולכן אינו מקובל אפילו על אנשי ביתו.

117. כמבואר לעיל [נו ב], שהטלית הוא מקטורן שעל כל הבגדים, וטלית של תלמיד חכם הוא שארכו מגיע עד לטפח מעל החלוק שמתחת [וכל שכן אם יותר]. וצניעות יתר הוא. ולגבי מי שאינו תלמיד חכם נחשב לגסות. רשב"ם.

118. מדה כנגד מדה, לפי שהוא מתגאה בטלית, ובמחיצה שאינה שלו. על כן אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא שאינו שלו. מהרש"א.

ובתורת חיים כתב, לפי שהוא משקר ומטעה את הבריות, לכן אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא, כדכתיב "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני".

119. והדמיון לליין הוא, משום שבכל דבר אפשר להכיר הרמאות במראית העין, חוץ מהיין, שאפילו יין גרוע נראה מבחוץ כמושבח עד שיטעמו ממנו ויעמדו על טיבו, כך מי שמתגאה בטלית של תלמיד חכם, ומראה עצמו כתלמיד חכם, אי אפשר לעמוד על טיבו עד שיבחנהו בכור בחינת השכל. חידושי גאונים בעין יעקב.

שאמרו "חומץ בן יין". והאיש הזה מראה עצמו טוב כיון, ובאמת הוא חומץ. ועל כן נענש גם יינו שהיה במראה טוב ונמצא חומץ.

וזה גם כוונת שמואל לעיל [צו ב] "חמרא אכתפא דמאריה שוואר", שמתיהר לטעון המצוות על שכמו ברמה שיראו הכל שהוא צדיק, ועל כן גם היין בוגד להיות חומץ.

ובעיון יעקב מבאר, על פי מה שאמרו במסכת תענית [ז א] שלכך נמשלה התורה לייין, כי מה יין אינו מתקיים אלא בפחות שבכלים [בכלי חרש ולא בכלי כסף וזהב], כך התורה אינה מתקיימת אלא במי שדעתו שפלה. ואם כן, זה שהוא יהיר ושם את היין בכלי כסף וזהב, היין בוגד. ואפשר שעל זה נאמר אדם ניכר בכוסו, כלומר אם יינו מחמיץ.

116. שמתחילה נישאה לו כי סברה שהוא תלמיד חכם. ואחר שהכירה בו שאינו תלמיד חכם, הוא נקל בעיניה. מהרש"א.

ובחידושי גאונים מבאר על פי מה שאמרו חז"ל סימן לגסות הרוח עניות, ועוד אמרו "כד משלם שערי מכדא, נקיש ואתא תיגרא" [כאשר נגמרים השעורים מן הכד, ואין אוכל בבית, דופקת ובאה התיגרה לבית, לפי שהעניות מביאה לידי תיגרה בבית]. ואם כן, זה המתיהר, סופו שיבוא לידי עניות, ואפילו על בני ביתו אינו מקובל, אלא תהיה בו תיגרה מחמת העניות.

וקובעים ביניהם את שויה לפי השער העכשוי כאן, והמקבל עוסק במכירתה, והרוחים מתחלקים ביניהם בשוה.

הסחורה היא בבעלות שניהם, וכל ההפסדים כתוצאה מגניבה ואבידה, או מירידת ערכה של הסחורה, חלים על שניהם בשוה.

אמר רבא: **האי מאן דקביל המרא אדעתא דממטי ליב לפרוותא דוול שפט.** מי שקיבל מבעל הבית יין למכור, והתנה עמו בעל הבית שאפילו אם היין יתייקר לא ימכרנו כאן, אלא יביא אותו למדינה פלונית, ששם מוכרים יין ביוקר, ושם ימכור אותו, **ואדמטי התב,** זל. ועד שהביאו לשם הוזל היין בכל מקום, וירד מהערך שהיה בשעה שקיבל את היין. **דינא הוא, דמקבל ליה.**

בעל הבית חייב לשאת בכל ההפסד של ירידת הערך של היין. כי מאחר שהוא לא הרשה לו למכור את היין כאן, והמקבל לא היה יכול ליהנות מהריוח במקרה של התייקרות, לכן הוא אינו צריך לשאת גם בנזק של ההוזלה. נלמרות שהיא בבעלות שניהם לגבי הפסדים אחרים, כגון גניבה ואבידה.⁽¹²²⁾

אמר רבא: **האי מאן דזבין ליה הביתא דחמרא לחנוואה אדעתא לפבויה,**⁽¹²⁰⁾ המוסר חבית יין לחנוני כדי שימכור אותה בחנותו בשליחותו, והחבית נשאת בבעלותו של בעל הבית, ורק לאחר שימכור אותה החנוני יקבל בעל הבית את הכסף, והחנוני יקבל את שכר טרחתו⁽¹²¹⁾ **ותקיף אפלגא או אתילתא,** והחמיצה החבית כשהגיעה לחציה או לשליש, **דינא הוא, דמקבל לה מיניה.** על הבעל הבית לשאת בהפסד, כי לא שייך לומר כאן שמזלו של החנוני גרם לכך, שהרי אין לו חלק בה אלא כולה של בעל הבית. וגם הקנקנים הם שלו, ואי אפשר לומר שהקנקנים של החנוני גרמו להחמיץ.

ולא אמרין: אלא דלא שני בברוא. כל זה אמור רק כשהחנוני לא פתח ברוו חדש בחבית, שאם כן, יתכן שהוא גרם בכך שהיין יחמיץ.

ולא אמרין: אלא דלא מטא יומא דשוקא. רק אם עדיין לא הגיע יום השוק. שאם כן, היה צריך למכור את החבית, וכיון שנתעצל ולא מכרה, הוא חייב לשאת בהפסד.

הנוהג הוא, שאדם מקבל מחבירו סחורה,

120. מלשון זולל וסובא, ומלשון סבאך מהול במים. ורצה לומר, להשקות לקונים מעט מעט. חידושי ר"י ליפשיץ.

121. כך מפרש הרשב"ם. והתוס' כתבו, שלשון "דזבין" משמע שמכר לו מכירה גמורה. ואף על פי כן מקבל המוכר את הפסד ההחמצה משום שהיין היה בקנקנים של המוכר. ובא רבא להשמיענו, כיון שקנה ממנו על דעת שימכרנו בחנות, הרי זה כאילו אמר לו למקפה, שנתכוין שיתקיים עד שיגמור למכור את היין.

ולפי הלשון בגמרא לקמן, שרבא סובר כרב חייא בר יוסף, שמזלו של בעל היין גורם, צריך לומר שרבא כאן מדבר באופן שידוע שהיין של המוכר מחמיץ, והחידוש הוא כאמור, שזה כאילו אמר לו למקפה. תוס' ד"ה האי.

122. כך משמע מהרשב"ם. ורבינו יונה כתב בשם הרשב"ם, כיון שבעל העסק עיכב עליו שלא ימכרנו אלא באותו מקום, ומחמת שעיכב עליו ולא הניחו למוכרו כאן אירע שם אונס הוזל, וכיון שההפסד בא מחמת בעל העסק,

שנינו במשנה: המוכר יין לחבירו ואמר לו: יין ישן אני מוכר לך, חייב ליתן לו יין משל אשתקד. ואם אמר לו: יין מיושן אני מוכר לך, חייב ליתן לו משל שלש שנים.

תאנא, שנה התנא בכרייתא: ומיישן והולך צא-ב עד החג. אם אמר לו "יין מיושן", הרי היין צריך להתקיים ולהתיישן עד חג הסוכות, שהוא זמן הבציר, שאז הוא גמר השנה השלישית שעומדים בה. שזוהי כוונת "מיושן", שיתיישן היין שלש שנים שלימות. ואם החמיץ היין קודם, חייב המוכר להחזיר את הכסף ללוקח.

מתניתין:

המוכר מקום לחבירו העומד לחתן את בנו, על מנת לעשות לו "בית חתנות" לבנו, או "בית אלמנות לבתו".

וכן קבלן המקבל מקום מחבירו, שקיבל על עצמו לבנות לחברו מבנה על שטח חברו, על מנת לעשות לו "בית חתנות" לבנו, שידור בו לאחר חתונתו, לפי שכך היה המנהג, שהאב היה בונה לבנו בית קטן סמוך לביתו, כדי שלא יגור בנו בבית חמיו וחמותו.

וכן אם קיבל עליו לבנות בשטחו של חברו **בית אלמנות לבתו**, בית שתדור בו בתו האלמנה לאחר שחזרה לבית אביה —

איבעיא להו: הוה חלא, אם החמיץ היין לפני שהמקבל הביא את היין לאותה מדינה, מאי? האם גם אז צריך הבעל הבית לשאת בכל הנזק או לא?

אמר ליה רב הלל לרב אשי: כי הואן בי רב כהנא, כשהיינו אצל רב כהנא, אמר לן: חלא לא! את הפסד ההחמצה לא מקבל עליו בעל הבית בלבד אלא שניהם ביחד, וכדעת רב חייא בר יוסף, שמזלו של בעל היין גורם להחמיץ, וכאן שניהם בעלי היין.

ודלא כרבי יוסי כרבי חנינא. שלדעתו רק בעל הבית צריך לשאת בנזק ההחמצה, שהרי הוא סובר שאפילו במוכר לגמרי צריך המוכר לשאת בהפסד של ההחמצה באופן שהקנקנים היו שלו, ובתנאי שהלוקח אמר לו שהוא צריך את היין למקפה. וכל שכן כאן, שאינה מכירה גמורה, והרי נשלמו כל התנאים: הקנקנים הם של המוכר, וגם המקבל אינו יכול למכור את היין מיד, אלא הוא חייב להמתין עד מדינה פלונית במצוות בעל הבית. והרי זה כאילו אמר לו למקפה.

ואיכא דאמרי: אפילו חלא נמי, אפילו את הפסד ההחמצה, גם כן מקבל עליו בעל הבית בלבד.

כמאן? כרבי יוסי כרבי חנינא. שאין הדבר תלוי במזל אלא במי שגורם להחמצה, וכאן המוכר גרם על ידי קנקניו.

למוכרו במקום היוקר. וזה דומה למה שאמרו במסכת קידושין [נ א], מי שמכר כל נכסיו על דעת לעלות לארץ ישראל ולבסוף נאנס ולא עלה, בטלה מכירת הנכסים. וראה עוד בריטב"א.

לפיכך אין המקבל חייב באחריות אותו אונס. והנמוקי יוסף מפרש, שקנה לגמרי את היין על דעת להביאו למקום שהיין יקר ולמוכרו שם, ובניתיים הוזל היין שם. הרי הקונה יכול לבטל את המקח, שהרי לא קנאו אלא על דעת שיוכל